

Foto: Sliard Kovac

Dunavski tokovi

Bilten za promociju zaštite i
očuvanja vlažnih staništa

Izdavač: Zelena mreža Vojvodine, Novi Sad
Za izdavača: Olivera Radovanović
Glavni urednik: Boris Erg
Tehničko uređenje: Duško Medić
Lektura i korektura: Ljubica Kostić

Štamparija: Daniel Print, Novi Sad
Tiraž: 300
Publikacija je dostupna na internet adresi:
<http://www.zelenamreza.org.yu/sekcije/dunav/dunav.pdf>
ISSN 1451-9305

Ciljevi projekta:

- promovisanje integralnog upravljanja vodnim resursom;
- doprinos integracionim procesima kroz primenu EU standarda;
- pospešivanje političkog dijaloga i razvoja nacionalnog zakonodavstva;
- ubrzavanje i uspostavljanje procesa učešća javnosti prilikom planiranja i donošenja odluka;
- unapređenje znanja o zagađivanju od poljoprivrede;
- promovisanje održivog upravljanja vlažnim i poplavnim područjima;
- povećanje nivoa svesti o značaju zaštite vlažnih staništa;
- iniciranje direktnih akcija i projekata u Gornjem podunavlju koji vode redukciji zagađenja.

Put ka redukciji zagađenja Gornjeg podunavlja

Srbija i Crna Gora, u procesu evropskih integracija u oblasti održivog korišćenja i zaštite voda, kao i zaštite od opasnih materija, pred sobom ima brojne zadatke u postizanju standarda Evropske unije. Da bi se postigao taj cilj, neophodno je aktivno učešće zainteresovane javnosti u implementaciji postojećih i kreiranju budućih akcija i strategija za zaštitu vodenih tokova, a naročito Dunava, čiji basen u Srbiji i Crnoj Gori sačinjava 90% njene teritorije.

Reka Dunav i njene pritoke u ravničarskom delu Srbije, kao i kanal DTD, ugrožene su svakodnevnim zagađenjima koje trpe od industrije, poljoprivrede i urbanih sredina. S obzirom na očekivani razvoj sektora

industrije i intenziviranje poljoprivrede može se pretpostaviti povećanje pritiska na vodni resurs. Projekat "Put ka smanjenju zagađenja Gornjeg podunavlja" upravo je usmeren ka podizanju javne svesti o ovom problemu ukazivanjem na osnovne vidove zagađenja, uticaj rasutih i koncentrisanih zagađenja, ulogu vlažnih područja u procesu redukcije zagađenja i značaj njihove zaštite i očuvanja.

Projekat sprovodi Zelena mreža Vojvodine u saradnji sa Ekološkim pokretom "Plavi Dunav" iz Apatina u okviru Dunavskog regionalnog projekta (DRP), koji se realizuje preko Regionalnog centra za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu (REC) u saradnji sa UNDP/GEF.

Dunavski regionalni projekat UNDP/GEF

Dunavski regionalni projekat (Danube Regional Project) jedna je od tri komponente 95 miliona dolara obimnog projekta "Strateško partnerstvo za redukciju nutrijenata u Dunavu / Crnom moru" - najvećeg i najambicioznijeg projekta GEF vezanog za vodni resurs, u skladu sa srednjoročnim ciljem Dunavske komisije i Komisije za Crno more da smanje količinu nutrijenata i zagađenja Crnog mora na nivo iz sredine 90-tih godina, odn. dugoročnim ciljem da ih svede na nivo iz 60-tih godina prošlog veka.

Globalni ekološki fond (Global Environmental Facility, GEF) strateško je partnerstvo nastalo kao rezultat saradnje **Svetske banke, Programa za razvoj UN (UNDP), Programa za zaštitu životne sredine UN (UNEP)**, kao i niza drugih multilateralnih i bilateralnih ugovora. Partnerstvo uključuje dva regionalna projekta - **Dunavski regionalni projekat (DRP)** i **Crnomorski regionalni projekat**. Oba projekta imaju za cilj da pomognu državama u njihovim naporima da usvoje neophodnu politiku, harmonizuju legislativu i izvrše reformu institucija.

Slivovi reka zahtevaju međunarodno upravljanje i tu se očekuju konkretni rezultati od **Dunavskog regionalnog projekta**, naročito kada je reč o smanjenju zagađenja nutrijentima koje predstavlja ozbiljan opšti problem voda širom sveta.

Dunav nije samo druga najveća reka Evrope, sa tokom dugim 2780 km od izvora u Nemačkoj do ušća u Crno more, protećući kroz deset zemalja i povezujući različite političke, ekonomske, socijalne i istorijske aspekte. To je rečni basen veličine 817 000 km² koji se proteže na teritoriji 17 zemalja, sa preko 80 miliona stanovnika, čineći tako najinternacionalniji rečni sliv na svetu.

Ljudi, gradovi, industrije svih 17 zemalja, bilo da se nalaze direktno na obali Dunava ili neke od njegovih brojnih pritoka, utiču na kvalitet prirodnog okruženja rečnog sliva. To uključuje i kvalitet pijaće vode od koje desetina miliona ljudi zavisi svaki dan.

Zagađenje predstavlja ozbiljan problem. Količina nutrijenata, poreklom od đubriva, produkata domaćinstava i kanalizacionih sistema koji svakodnevno ispuštaju vodu u Dunav, i dalje je previsoka.

Velike poplave Dunava tokom 2002.

godine ukazale su na još jedan važan problem. Neadekvatne politike regulacije rečnog toka dovele su do uništavanja poplavnih područja, čime je znatno smanjen retencioni kapacitet reke i mogućnost odbrane od poplava.

Ulažu se stalni naponi da se očuvaju staništa velike biološke raznovrsnosti, koja su karakteristična za vlažna područja uz reke. Oko 80% vlažnih i poplavnih područja Dunava nestalo je tokom proteklih 100 godina, ugrožavajući opstanak mnogih vrsta koje svoj životni ciklus vezuju za ova područja.

Danas se mnoge zemlje, organizacije i projekti bave očuvanjem prirodnog okruženja dunavskog basena. Godine 1998. stupila je na snagu **Konvencija o zaštiti reke Dunav (Danube River Protection Convention - DRPC)**, nakon što ju je ratifikovalo 8 podunavskih zemalja i Evropska komisija. **Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav (International Commission for the Protection of the Danube River - ICPDR)** formirana je sa ciljem da koordiniše sprovođenje konvencije. Osim sprovođenja konvencije, **ICPDR** se od početka zalaže za postizanje zajedničkih politika među zemljama dunavskog sliva na uspostavljanju strategija i utvrđivanju prioriteta za poboljšanje kvaliteta vode Dunava. U praksi to znači promociju prekogranične saradnje među državama u složenom evropskom okruženju.

Saradnja među državama, osnažena potpisivanjem i ratifikovanjem **Dunavske konvencije**, olakšava proces utvrđivanja izvora i količine zagađenja, naročito kada je reč o nutrijentima i toksičnim materijama, kao i utvrđivanju ciljeva i praktičnih projekata za redukciju zagađenja. Mnoge međunarodne, državne, lokalne i nevladine organizacije u slivu Dunava su veoma aktivne: **Regionalni centar za život-**

nu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu (REC), Svetski fond za zaštitu prirode (WWF), Dunavski forum za životnu sredinu (DEF) i dr. Na kraju, mnoge zemlje u slivu intenzivno rade na procesu pridruživanja Evropskoj uniji. Kao deo tog procesa, zemlje su obavezne da prilagode svoje zakonodavstvo sa evropskim u sklopu kojeg se nalazi i **Okvirna direktiva o vodama (Water Framework Directive - WFD)**.

Glavni cilj **Dunavskog regionalnog projekta** je jačanje aktivnosti koje su veze u fazi sprovođenja, insistirajući pri tome na regionalnom pristupu. Težište je na jačanju kapaciteta podunavskih zemalja u cilju ispunjenja legalnih obaveza koje postavlja **Dunavska konvencija**. To podrazumeva izradu **Plana upravljanja rečnim basenom (River Basin Management Plan - RBMP)** u skladu sa **Okvirnom direktivom o vodama**. Shodno tome, **Okvirna direktiva o vodama** može poslužiti kao primer dobre prakse za primenu drugih direktiva širom Evrope.

Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu u okviru **DRP** sprovodi **program finansijske pomoći za nevladine organizacije** na regionalnom i nacionalnom nivou u svim podunavskim zemljama među kojima i u Srbiji i Crnoj Gori. Program finansijske pomoći na regionalnom sprovodi **REC**, a na nacionalnom nivou mreže Kancelarija u svim podunavskim zemljama. Osnovna svrha programa je unapređenje saradnje između različitih interesnih grupa kroz redukciju izvora nutrijenata i zagađenja toksičnim materijama u regionu dunavskog basena.

Pogledati:
<http://www.icpdr.org/undp-drp/>
<http://www.recyu.org.yu/projekti/dunavski/dunavski.htm>

Okvirna direktiva o vodama EU

Okvirna direktiva o vodama predstavlja jedan od najambicioznijih pokušaja Evropske unije da podigne kvalitet i obezbedi dobro stanje vodnog resursa. Integralni pristup u rešavanju problema postavlja se kao osnovni preduslov na dugom i napornom putu dostizanja eljenih standarda.

Okvirna direktiva o vodama Evropske unije (Water Framework Directive 2000/60/EC) pravni je okvir za zaštitu i poboljšanje kvaliteta svih vodnih resursa poput reka, jezera, obalskih voda, podzemnih voda i dr. Kada je stupila na snagu u decembru 2000. godine Direktiva je obavezala zemlje članice EU da je ugrade u nacionalna zakonodavstva do kraja 2003. godine.

Za očuvanje vodnog resursa, koji se nalazi pod sve većim pritiskom, neophodno je obezbeđenje delotvornog zakonskog okvira koji će jasno ukazati na probleme i očuvati resurs za buduće generacije. **Okvirna direktiva o vodama** podrazumeva zaštitu svih voda i postavlja jasan cilj da "dobro stanje" voda mora biti dostignuto do 2015. godine kao i da korišćenje voda širom Evrope mora biti održivo. To je naročito istaknuto činjenicom da vode u Evropi trpe sve veći pritisak i da se suočavanje sa tim problemom ne može odlagati, radi dobrobiti kako sadašnjih, tako i budućih generacija.

Najvažniji rokovi Direktive:

Decembar 2003.

Nacionalno i regionalno zakonodavstvo treba da bude prilagođeno Direktivi.

Decembar 2004.

Završena studija uticaja i ugrožavajućih faktora na vode, uključujući i ekonomsku analizu.

Decembar 2006.

Programi monitoringa, kao osnova za upravljanje vodama, treba da su na snazi.

Decembar 2008.

Plan upravljanja rečnim basenom predstavlja se javnosti.

Decembar 2009.

Objavlivanje prvog Plana upravljanja rečnim slivom.

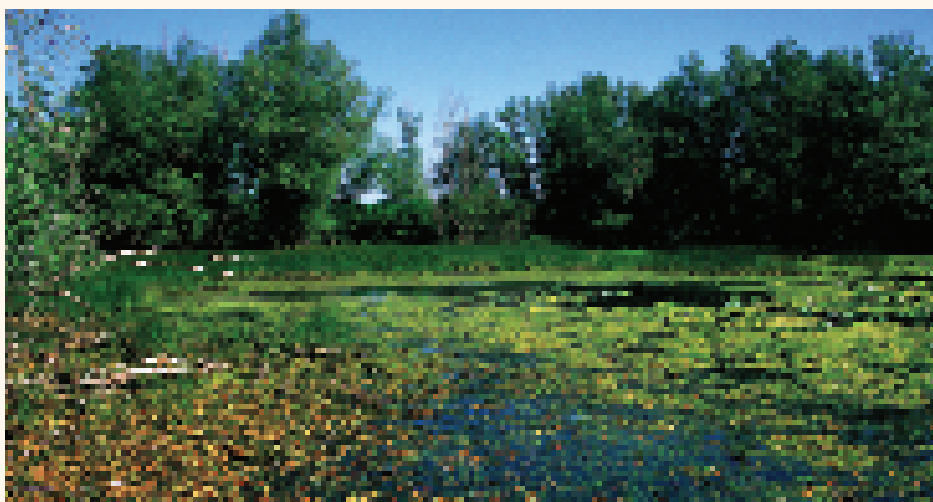
Decembar 2015.

Vode dostižu "dobro stanje".

Uključivanje zainteresovanih učesnika

Postizanje ovih ciljeva zahteva angažovanje velikog broja eksperata iz raznih oblasti - industrije, poljoprivrede, zaštite

- zaštita svih voda - reka, jezera, obalskih i podzemnih voda;
- postavljanje ambicioznih ciljeva koji treba da obezbede "dobro stanje" svih voda do 2015;

Koviljski rit

Foto: Silard Kovacs

okolišne sredine, potrošačkih udruženja, državnih i lokalnih vlasti. Njihova saradnja je ključna pošto voda predstavlja osnovu za mnogo različitih aktivnosti, od poljoprivrede, ribarenja do proizvodnje energije, industrije, transporta i turizma. Upravo zato su pomenuti stručnjaci smatrani za referentne da savetuju razvoj strategije koja ima uticaja na sve nas. Period dugih i otvorenih konsultacija je doveo do evrstog dogovora o ciljevima direktive i merama, kao i jasnim rokovima i vremenom za sprovođenje. Direktiva zahteva saradnju među državama, stanovništvom, nevladinim organizacijama i vlastima na svim nivoima, obezbeđujući na taj način da se postavljeni rokovi ispoštuju.

Kako će se direktiva sprovesti?

Okvirna direktiva o vodama predstavlja novi, ambiciozno zamišljen pristup u upravljanju vodnim resursom. Osnovne njene pretpostavke su:

- neophodnost prekogranične saradnje između država i zainteresovanih učesnika;
- obezbeđenje aktivnog učesništva u procesu upravljanja vodama svih učesnika, uključujući nevladine organizacije i lokalne zajednice;
- jasna politika cene vode i obezbeđenje principa "zagađivač plati";
- uravnoteženje interesa okolišne sredine i onih koji od nje zavise.

Odredbe direktive su složene i dalekosežne, zbog čega je jasno da njena primena mora počivati na širokom spektru definisanih smernica. Upravo to je predmet **Zajedničke strategije o primeni direktive (Common Implementation Strategy)** dogovorene od strane zemalja članica Evropske unije i usvojene u maju 2001.

Pogledati:

http://europa.eu.int/comm/environment/water/water-framework/index_en.html

Oblici zagađenja voda

Stalan rast populacije i tehnološki razvoj povećavaju potrebu za vodom.

Proporcionalno potrošnji, raste i količina otpadnih voda koje se svakodnevno ispuštaju ili na drugi način uključuju u prirodan proces kruženja vode. Pitanje dostupnosti i kvaliteta vode postaje jedan od najvažnijih problema savremenog čoveka.

Izvori zagađenja voda su mnogobrojni i mogu se podeliti na dve velike grupe: **koncentrisane i rasute. Koncentrisani izvori zagađenja** najčešće su urbane sredine, industrija i energetska postrojenja. Pri tome se mora voditi računa da zagađenja iz urbanih sredina ne podrazumevaju samo otpadne vode iz domaćinstava, već im se često pridružuju i otpadne vode iz industrijskih postrojenja. Među industrijama, u najveće potrošače voda ubrajaju se hemijska i petrohemijska industrija, prehrambena, industrija papira, metalurgija i tekstilna industrija. Zagađenja iz poljoprivrede mogu biti koncentrisanog karaktera, ako se sakupljaju i ispuštaju na jednom mestu, ali su značajnija **rasuta zagađenja** koja potiču od upotrebe đubriva i hemijskih sredstava, koja se rastvaraju, te putem površinskih ili podzemnih voda ulivaju u vodotoke i druge vodene ekosisteme. Ovakav vid

zagađenja uzrokuje pojavu nutrijenata u vodi. Pored toga, na koncentraciju nutrijenata znatno utiču i deterdženti, koji sadrže fosfor. Kruženje materija u prirodi čini da se pojavljuju i drugi oblici rasutih

zagađenja, naročito ona koja potiču od izduvnih gasova iz saobraćaja, emisije iz industrijskih postrojenja, sa deponija i sl.

Ispuštanje otpadnih voda u Dunav: Apatin

Nataša Đereg, Zelena mreža Vojvodine

Uticaj poljoprivrede na vodene ekosisteme

Poljoprivreda predstavlja jedan od osnovnih izvora rasutih zagađenja voda. Taj proces je prvenstveno izazvan upotrebom đubriva i brojnih hemijskih sredstava u savremenoj poljoprivrednoj praksi. Podatak da je Srbija i Crna Gora jedan od najvećih zagađivača voda Dunava azotom i fosforom u čitavom slivu treba da predstavlja dobar razlog za zabrinutost.

Poljoprivreda je jedan od značajnih korisnika vodnog resursa, u zavisnosti od specifičnih faktora kao što su područje, klima ili vrsta zemljišta. Osim direktnog uticaja na količinu raspoloživog vodnog resursa, potrošnjom u svrhu navodnjavanja, poljoprivredna delatnost znatno utiče i na kvalitet površinskih i podzemnih voda. Imaju u vidu dejstvo đubriva i pesticida koji bivaju rastvoreni u njima. Osnovni negativni uticaji poljoprivrede na kvalitet voda se ogledaju u sledećem:

- eutrofikacija površinskih i podzemnih voda usled rasutog zagađenja azotom i fosforom bogatih đubriva.

Povećana količina nutrijenata pospešuje rast algi, koje ubrzano troše kiseonik i obrace vodu površinu onemogućavajući prodiranje svetlosti, čime negativno utiču na vodeni ekosistem sprečavajući njegovo normalno funkcionisanje;

- zagađenje toksičnim materijama površinskih i podzemnih voda putem hemijskog razlaganja pesticida;
- koncentrisana zagađenja sa stočnih farmi, iz prerađivačkih postrojenja i sl.

Srbija i Crna Gora je jedan od najvećih zagađivača Dunava azotom (N) i fosforom (P), polazeći od podataka koje je

Nutrijenti predstavljaju jedinjenja azota i fosfora čija prekomerna količina u vodi dovodi do procesa eutrofizacije.

objavila naša zemlja. Procenjeno je da SCG godišnje izliva 7200 tona azota i 7000 tona fosfora, što predstavlja 13% od ukupnog zagađenja ove reke azotom i 14% od ukupnog njenog zagađenja fosforom. Ove vrednosti stavljaju SCG na treće mesto po količini azota i na drugo mesto po količini fosfora koja se uliva u vode Dunava iz svih zemalja dunavskog basena.

Pogledati:

http://europa.eu.int/comm/agriculture/envir/index_en.htm

Značaj poplavnih područja za očuvanje kvaliteta voda

Jedan od ciljeva Okvirne direktive o vodama je "sprečavanje dalje degradacije, zaštita i poboljšanje stanja vodenih ekosistema i, u skladu sa njihovim potrebama, kopnenih ekosistema i vlažnih područja ekološki vezanih za vodene ekosisteme" kao i "uspostavljanje okvira za zaštitu vodenih ekosistema, obalskih i podzemnih voda koje doprinose ublažavanju dejstva poplava i suša". Uloga vlažnih i poplavnih područja u ovom procesu od neprocjenjive je važnosti.

Ekološki aspekt **Okvirne direktive o vodama** predviđa ublažavanje posljedica poplava kroz uspostavljanje prirodnih funkcija poplavnih područja - njihovom retencijom sposobnošću i ublažavanjem talasa visokih voda. Pored niza pozitivnih efekata koje vlažna područja imaju u procesu dostizanja "dobrog stanja" voda, ona su važna za:

- koncentrisanje voda u rečne basene;
- ublažavanje visokih vodenih talasa i smanjenje opasnosti od poplava;
- zaštitu obala od erozije;
- obezbeđenje pijave vode;
- obezbeđenje vode za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta;
- obezbeđenje hrane;
- izuzetnu bilošku raznovrsnost;
- visoku produktivnost biomase;
- mogućnost korišćenja trske, drveta i drugih prirodnih materijala;
- razvoj turizma i mogućnost rekreacije.

Naročito važnu ulogu imaju u ublažavanju negativnih uticaja koncentrisanih i rasutih oblika zagađenja. Rasuta zagađenja, naročito iz urbanih sredina i poljoprivrede, predstavljaju u današnje vreme opšteprihvaćeni problem. U praksi je dokazano da postojanje poplavnih područja u obliku prelazne zone između poljoprivrednog zemljišta i reka, naročito ako su obrasla drvenastom vegetacijom, čak i u stanju koje je samo blisko prirodnom, smanjuje količinu nutrijenata koji se ulivaju u reku. Rezultati istraživanja su pokazali da čak 70% azota i 30% fosfora može biti odstranjeno na ovaj način. Sa druge strane, nije retka pojava ni da se obradivo ili građevinsko zemljište proteže do same obale reke, pri čemu se nutrijenti i toksične materije direktno ulivaju u vodotoke. Poplavna područja se često isušuju i kultivisu za potrebe poljoprivrede i širenja urbanih sredina, pri čemu se najčešće kanalizacijom i izgradnjom odbrambenih

nasipa odsecaju velike poplavne doline od uticaja reka. Kanaliziranje reka produbljuje korita, smanjujući površinu poplavnog područja i nivoa podzemnih voda i na taj način menja osnovnu dinamiku ovih područja. Pošto u uslovima prirodnog funkcionisanja, rečni tok i poplavno područje predstavljaju jednu celinu, poslednjih godina se naročito pažnja pridaje projektima koji imaju za cilj ponovno uspostavljanje veza između reka i njihovih poplavnih područja. činjenica da je tokom proteklih sto godina je nestalo oko 80% poplavnih područja Dunava odn. preko 50% svih vlažnih staništa na području Evrope samo ističe značaj projekata koji za cilj imaju restauraciju poplavnih područja.

Mehanizmi redukcije nutrijenata

Nutrijenti predstavljaju jedinjenja azota i fosfora čija prekomerna količina u vodi dovodi do procesa eutrofizacije. Naime, kao gradivne materije, ova jedinjenja omogućuju brži rast algi, koje se postepeno razvijaju u količinama koje narušavaju ravnotežu flore i faune, te svojim prekomernim prisustvom troše velike količine kiseonika čineći ga nedostupnim za ostali životni svet. Tako dolazi do ugrožavanja opstanka životnih bića u vodi, voda postaje neupotrebljiva za piće, može da izazove neželjene alergijske reakcije prilikom korišćenja i sl. Osnovni mehanizmi redukcije nutrijenata na područjima vlažnih staništa obraslih vegetacijom su denitrifikacija, usvajanje putem vegetativnih organa biljaka - pretvaranje u organska azotna jedinjenja i taloženje u zemljištu. Prirodna poplavna područja sa svojom vegetacijom pružaju idealne uslove za navedene procese. Najčešći način uklanjanja nutrijenata iz podzemnih voda je denitrifikacija i usvajanje putem vegetativnih organa biljaka, pri čemu je važno istaći da taj proces zavisi i od stepena zasićenja zemljišta,

količine ugljenika, prisustva denitrifikatora i dr. Prisustvo vegetacije je od značaja i za druge oblike uklanjanja nutrijenata. Svojim fizičkim prisustvom one sprečavaju eroziju, usporavaju vodene tokove i na taj način obezbeđuju uslove za odlaganje putem sedimentacije. Pored toga,

Dunavski sprudovi

Foto: Boris Erg

biljke popravljaju ukupnu strukturu zemljišta i omogućavaju razvoj drugih organizama (npr. mikroba) koji pozitivno utiču na proces redukcije nutrijenata.

Pogledati:

<http://www.epa.gov/owow/wetlands/>

<http://www.water.ncsu.edu/watershedss/info/wetlands/manage.html>

Kako sačuvati vrednosti poplavnih područja

Posledice rapidnog nestajanja veštine poplavnih područja sa evropskog tla skrenule su pažnju na njihove mnogobrojne pozitivne ekološke, ekonomske i socijalne aspekte, kao i na neophodnost njihovog očuvanja i održivog korišćenja. Gornje podunavlje, kao najznačajnija poplavna dolina u Srbiji i Crnoj Gori može poslužiti kao pilot područje za ocenjivanje kvaliteta upravljanja ovim složenim ekosistemima.

Činjenica da je preko 80% poplavnih područja Dunava nestalo u proteklih 100 godina dovoljno govori o stepenu ugroženosti ovih ekosistema. Iako je veština ovih hidro regulacija izvedena u cilju odbrane od poplava, te kao posledica industrijskog razvoja i potreba za povećanjem površina pod obradivim

protekla dva veka je pretrpelo značajne izmene u odnosu na svoje nekadašnje rasprostiranje. Pa ipak, uprkos brojnim hidroregulacionim radovima na isušivanju i kultivisanju zemljišta, smanjenju poplavne doline na uski pojas uz Dunav, Gornje podunavlje i danas, sa preko 5000 ha u poplavnoj zoni, predstavlja jedno od

područja koje je izgradnjom odbrambenog nasipa ostalo odsečeno od Dunava. Na žalost, 60-tih godina prošlog veka, u vreme izgradnje ovog nasipa nije se mnogo obračunalo pažnja na ekološke vrednosti poplavnih područja, već je dominirala potreba za "osvajanjem" zemljišta, ne vodeći računa da to može ostaviti trajne negativne posledice na okolinu. Upravo zbog takvog pristupa, danas smo svedoci nestanka velikog broja ovih, po svojoj ekologiji, veoma osetljivih ekosistema. Zbog toga, a delom i zbog prevencije moguće dalje degradacije, veština preostalih poplavnih područja danas uživa veći ili manji stepen zaštite.

Petrovaradinski rit

Foto: Boris Erg

zemljištem, retko je pri njihovom planiranju uziman u obzir ekološki aspekt. Tako smo danas svedoci brojnih negativnih efekata koje je sistematsko kanalisanje vodotoka i sušavanje poplavnih područja ostavilo za sobom. Poslednjih decenija, zahvaljujući prepoznatim vrednostima - od izuzetnog biodiverziteta i velike produkcije biomase, do važne uloge u kontroli poplava i redukciji nutrijenata - poplavna područja u Evropi uživaju drugačiji status, pri čemu se naročito akcenat stavlja na njihovo očuvanje i mogućnost revitalizacije nekadašnjih poplavnih područja.

Gornje podunavlje, kao najznačajnije takvo područje u Srbiji i Crnoj Gori, tokom

najvećih vlažnih područja u srednjem toku Dunava. Preostalih 15000 ha nalazi se u području koje je odbrambenim nasipom odvojeno od Dunava i njegovih plavnih voda. Zahvaljujući procesu podizanja svesti o značaju ovih područja - drastičan gubitak biodiverziteta, nemogućnost kontrole poplava, zagađenje voda - današnji trendovi u Evropi idu u pravcu povećanja površina pod poplavnim područjima i restauracija vrednosti koje ona poseduju. To je delimično slučaj i sa Gornjim podunavljem. Naime, još početkom 90-tih godina prošlog veka započeo je obiman projekat revitalizacije Monoštorskog rita, koji je predviđao ponovno uspostavljanje veze između poplavne zone i dela

Gornje podunavlje je najznačajnije vlažno područje u gornjem toku Dunava kroz Srbiju i Crnu Goru. Pored njega, tu se od većih ritova nalaze i Plavanjski, Bukinski i Koviljsko-petrovaradinski rit. Sva ova područja karakteriše naročito bogatstvo vrst, sa brojnim retkim i ugroženim vrstama, štetne ljudske aktivnosti i malo učestvovanje održivih formi korišćenja resursa. Iako postoje pozitivni primeri upravljanja, kao što je opsežan projekat revitalizacije u Gornjem podunavlju, a nešto manji i u Koviljsko-petrovaradinskom ritu, opšti problem je nepostojanje sveobuhvatnog plana upravljanja, koji bi ova područja prvenstveno sagledavao kroz njihove ekološke vrednosti, mogućnosti održivog korišćenja, razvoja lokalnih zajednica i sl, a tek potom kao prostor za intenzivno korišćenje resursa.

Revitalizacija Monoštorskog rita je primer u kom pravcu i ubuduće treba da se usmerava proces upravljanja poplavnim područjima. Iako je ideja za projekat nastala kao posledica smanjenja mogućnosti eksploatacije drvne mase, ova kompleksna intervencija je od samog početka rezultovala širokim spektrom pozitivnih efekata. Naravno, reč je o opsežnim radovima koji imaju strateški karakter i iziskuju

znatna materijalna sredstva, te bi ovu problematiku trebalo razmatrati. Značaj očuvanja poplavnih područja opšti je interes, koji prevazilazi granice jedne države. Zbog toga je, makar na nacionalnom nivou, neophodno da se što je moguće više olakša i podstiče sprovođenje ovakvih projekata. U tom slučaju će i njihov cilj i kvalitet realizacije biti ocenjivan sa više aspekata. Upravljanje značajnim delovima prirode osetljiv je posao koji mora biti trajno praćen, jer i najmanja greška može izazvati niz neželjenih posledica, kakvih smo danas svedoci na svakom koraku.

Boris Erg,
Ekološki pokret "Plavi Dunav" Apatin

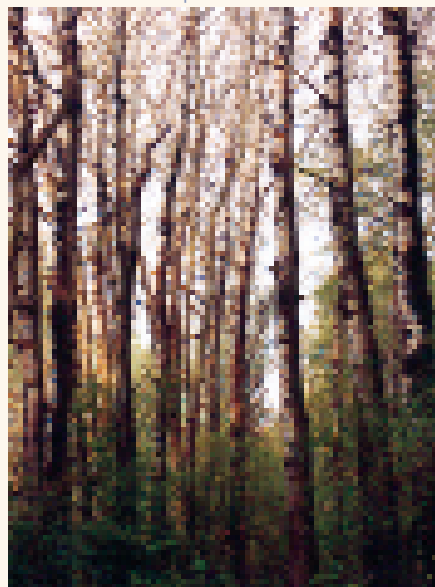
Pogledati:

[http://www.biblioso.org.yu/html/scg/](http://www.biblioso.org.yu/html/scg/ekologija/rezervat.htm)

<http://www.ramsar.org/>

<http://www.drava.sziriuszstudio.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=31>

Prirodna šuma bele topole: Monoštorski rit

Osnovni uzroci nestajanja i degradacije vlažnih staništa

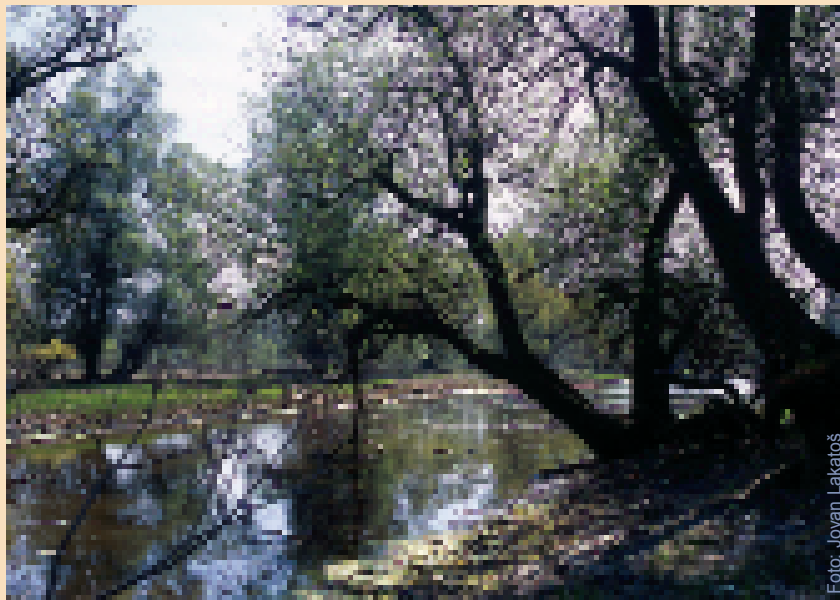

Foto: Jovan Lakatoš

Apatinski rit

Urbanizacija i industrijski razvoj

- Izgradnja brana i odbrambenih nasipa u cilju zaštite infrastrukture
- Isušivanje zemljišta u cilju urbanizacije
- Odlaganje otpada
- Iskorišćavanje površinskih i podzemnih voda

Saobraćaj

- Kanalisiranje reka i utvrđivanje obala
- Izgradnja puteva i železnica
- Isušivanje i izgradnja odbrambenih nasipa
- Fragmentacija predela

Poljoprivreda

- Isušivanje zemljišta
- Izgradnja odbrambenih nasipa
- Upotreba đubriva i pesticida
- Upotreba vode za potrebe navodnjavanja
- Unifikacija predela

Energetika

- Izgradnja hidro-elektrana
- Iskorišćavanje rudnih bogatstava, iskopavanje šljunka, peska i sl.
- Izgradnja elektrovoda
- Odlaganje toksičnog otpada

Šumarstvo

- Pošumljavanje vlažnih livada
- Ćiste seće na velikim površinama, zamena prirodnih šuma plantažnim šumskim zasadima
- Izgradnja šumskih saobraćajnica i pregrađivanje prirodnih vodotoka

Turizam i rekreacija

- Urbanizacija poplavnih područja
- Rečna plovidba
- Uništavanje staništa usled povećanog pritiska ljudi

Globalne klimatske promene

- Erozija usled izdizanja nivoa mora
- Izmenjena količina i vremenska distribucija padavina

Izvor: "Elements of Good Practice in Integrated River Basin Management", WWF

Revitalizacija Velikog kanala - DTD

Projekat revitalizacije Velikog bačkog kanala u opštinama Kula i Vrbas, koji se odvija u saradnji sa Norveškim institutom za istraživanje voda predstavlja pripremu za uvođenje savremenih postrojenja za obradu otpadnih voda u cilju redukcije zagađenja. Zbog toga ne iznenađuje što je za njegovu implementaciju izabran jedan od najopterećenijih delova Hidrosistema Dunav-Tisa-Dunav industrijskim zagađenjima.

Dosadašnji rezultati projekta "Revitalizacija Velikog kanala - DTD i priprema uvođenja savremenog postrojenja za obradu otpadnih voda za gradove i industrije na području Bačke", predstavljeni su na radionici, održanoj u Vrbasu 25. 11.

predstavnicima nevladinih organizacija. Projekat predstavlja pripremu tehničke dokumentacije za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadne vode gradova i industrija u opštinama Kula i Vrbas, u okviru kojeg se vršio monitoring kvaliteta i

osnovu ovih istraživanja izrađen je katastar zagađivača i utvrđen kvalitet vode. Ispitivanja su vršena u šest ciklusa u toku 2003. i 2004. godine prilikom kojih su ispitivani različiti parametri (BPK5, HPK, azotne materije, fosforne materije, teški metali, PAH, BTEX, mineralna ulja i dr.). Vrednosti BPK5 u svim kanalima više-struko prevazilaze vrednosti dozvoljene Uredbom o klasifikaciji voda srpskog zakonodavstva, a najugroženija lokacija je most u Vrbasu. Ove vrednosti ukazuju na visoko organsko opterećenje kanala. Takođe, vrednosti za HPK, neke teške metale kao što su Ni, Cd i Hg prevazilaze MDK. Prema ovim analizama najveće zagađivače predstavljaju "Istra" i "Eterna" iz Kule.

Analiza kvantiteta otpadne vode sproveda je NECW Renesansa kako za lateralne kanale I-61, I-64, KCIII, tako i za količinu otpadne vode iz pojedinih industrija i komunalnih preduzeća.

Institut za ratarstvo Poljoprivrednog fakulteta predstavio je analizu zagađenja difuznih zagađivača, odnosno zagađenja od poljoprivrede (đubriva, pesticidi), koja je vršena na lateralnom kanalu I-61. Takođe, predložene su mere za smanjenje tog zagađenja.

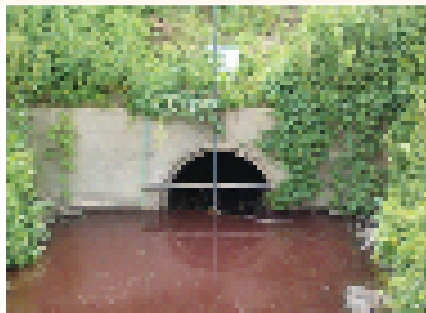
U okviru projekta rađena je i analiza socio-ekonomskih aspekata, koju je vršio profesor Marjanović sa Pravnog fakulteta u Novom Sadu uz pomoć NECW Renesansa. Ovom analizom zaključeno je da stanovništvo nije dovoljno svesno opasnosti koje mu preti od zagađenja kanala i da je to posledica ubrzane i nekontrolisane posleratne industrijalizacije. Stiče se utisak da domaći akteri, na svim nivoima, nisu dovoljno svesni stepena vlastitih obaveza a pogotovo ne njihove vremenske dinamike. Takođe, svoj dugogodišnji rad i analize predstavio je i dr Rokvić iz Vrbaške bolnice, koji je napravio prikaz o tome kako zagađenje kanala utiče na zdravlje ljudi.

Ispuštanje industrijskih otpadnih voda u Veliki kanal: Vrbas

2004. godine. Koordinator skupa su bili novoizabrani predsednik opštine Vrbas gosp. Lainović, direktor projekta sa strane Srbije i Crne Gore gosp. Barać i direktor projekta iz Norveške gosp. Finn Medbo iz Norveškog instituta za istraživanje voda (NIVA). Na skupu su bili prisutni svi učesnici u projektu, predstavnici industrija "Crvenka", "Bačka" (šeaerane), "Carnex" i "Vital", komunalnih službi, vodoprivredne inspekcije, JP "Vode Vojvodine", Pokrajinskog sekretarijata za zaštitu životne sredine i održivi razvoj, Republičke direkcije za vodu kao i

kvantiteta otpadne vode radi dimenzionisanja sistema za prečišćavanje otpadne vode, kao i druge analize. Projekat finansira Vlada Kraljevine Norveške u iznosu od 1,3 mil. eura. Odobren je 2003. godine a rok trajanja, odnosno izrada tehničke dokumentacije, je 2,5 godine. Istraživanje kvaliteta vode izveo je Institut za hemiju Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu. Urađen je monitoring površinske vode u Velikom bačkom kanalu, lateralnim kanalima I-61, I-64 i KCIII, I-456 kao i otpadne vode industrije u opštinama Kula i Vrbas. Na

Industrijske otpadne vode: Vrbas

Konstatovano je da je povećanje učestalosti pojave kancera urogenitalnog trakta u zavisnosti od blizine stanovanja u odnosu na kanal u Vrbasu.

Radionica je protekla u dobroj atmosferi. Svi prisutni su se složili da su neophodne hitne i sinhronizovane mere na sanaciji kanala, a završen je rečima gosp. Finn Medbo-a i pozitivnim stavom da je međunarodna donatorska zajednica spremna da sarađuje sa Srbijom i Crnom Gorom po pitanju ekologije ali da je neophodno već interesovanje Vlade Republike Srbije i nadležnih ministarstava: Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kao i Ministarstva za nauku i zaštitu životne sredine. Zajednički napor može Veliki bački kanal vratiti na željeni nivo u roku od 5 do 10 godina, ali je neophodno već interesovanje naših građana na svim nivoima: republičkom, pokrajinskom, lokalnom i individualnom.

Vera Cvejč, dipl. ekolog - NECW Renesansa

Pogledati:

<http://www.renesansa.co.yu>

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

556.53(497.113)

DUNAVSKI tokovi / glavni urednik Boris Erg. - 2005, br.1 - . - Novi Sad : Zelena mreža Vojvodine, 2005 -. - 30 cm

Tromesečno.
ISSN 1451-9305

COBISS.SR-ID 201367047

Ima li odgovornih za pomor ribe?

Slučaj ispuštanja neprečišćenih otpadnih voda koje je izazvalo pomor riba drugog živog sveta u Specijalnom rezervatu prirode "Gornje podunavlje" još jednom je ukazao na nepostojanje mehanizama da se ovakvi slučajevi sankcionišu.

Industrijske otpadne vode: Apatin

Pomor ribe: Apatin

Pomor koji se desio sredinom avgusta prošle godine u Specijalnom rezervatu prirode "Gornje podunavlje", izazvan ispuštanjem neprečišćenih otpadnih voda, ponovo je otvorio pitanje kvaliteta voda koje se ispuštaju iz urbanih sredina i industrijskih postrojenja u otvorene rečne tokove. Opšte je poznata činjenica da se vode nedozvoljenog stepena zagađenja svakodnevno ispuštaju, ali tek povremene očigledne ekološke katastrofe suoče javnost sa ovim problemom. Ovaj slučaj, koji se po svemu sudeći desio tako što je deo otpadnih voda preusmeren iz živog toka Dunava, uobičajenog načina ispuštanja otpadnih voda, u alternativni izlivni sistem koji završava u jednom od rečnih rukavaca i na taj način izazvao pomor ribe i dru-

gog živog sveta na zagađenom području, samo je pružio očigledan primer kakva se voda, neprimenjeno, daleko ispod propisanog standarda, ispušta u tokove koje koristimo na mnogo načina. Iako se radi o vodi koju mi koristimo, koja je naša zajednička i posledice njenog onečišćenja mi sami osećamo, i ovaj put će uzročnik akcidenta po svoj prilici ostati nepoznat javnosti. Prvenstveno usled nespremnosti zvaničnih organa da se suoče sa problemom. Ostaje pitanje da li će ovaj slučaj ipak podstaći nadležne da pokušaju da primoraju zagađivača da uvede odgovarajuće sisteme za prečišćavanje otpadnih voda.

Sofija Pualić-Špero, Ekološki pokret
"Plavi Dunav" Apatin

Poplavna dolina reke Morave u Slovačkoj

Primer dobrog upravljanja poplavnim područjima i uspješne prekogranične saradnje predstavljen je predstavnicima nevladinih i vladinih organizacija iz tri susedne zemlje: Mađarske, Hrvatske i Srbije i Crne Gore, koje dele veliku poplavnu dolinu u srednjem toku Dunava.

U organizaciji sekretarijata Dunavskog foruma za životnu sredinu (DEF Secretariat), u periodu od 4 - 6. novembra organizovano je studijsko putovanje predstavnika nevladinih i vladinih organizacija iz tri susedne podunavske zemlje - Mađarske,

Morava: Slovačko-Austrijska granica

Hrvatske i Srbije i Crne Gore, u cilju upoznavanja sa dostignućima u prekograničnoj saradnji i zaštiti poplavne doline na području reka Morava i Dije, koje obuhvataju pogranično područje Austrije, Slovačke i Češke. Upravljanje ovim područjem predstavlja jedan od najboljih primera mogućnosti održivog razvoja područja kroz upotrebu tradicionalnih metoda korišćenja resursa. Zbog toga su, kao trilateralno ramsarsko područje, tri susedske nevladine organizacije (Daphne, Veronica i Distelverein) 2002. godine dobile godišnju nagradu ramsarskog biroa kao primer dobrog upravljanja vladnim staništima od međunarodnog značaja. Najznačajniju vrednost područja svakako predstavlja najveći kompleks poplavnih

livada u Evropi, koje se prostiru na 3500 ha i čiji se biljni sastav odn. ekološka vrednost održava se tradicionalnim načinima korišćenja - košenjem i ispašom. Kapitalnu vrednost čini i velika kolonija belih roda koje se gnezde u prirodnim uslovima na stablima hrasta, kao i šumski ekosistemi sastavljeni od autohtonih vrsta drveća, kojima se upravlja tako da se maksimalno očuva njihov prirodni sastav, što znači da šumarskih intervencija gotovo i nema. Zbog svega toga biološka raznolikost područja je očuvana u znatnoj meri, što utiče na pozitivan odnos lokalnih zajednica prema njihovoj okolini, koju najviše koriste za rekreaciju, poljoprivredu i ribolov. Naravno, iza ovako dobrog menadžmenta područja stoji i dobra saradnja vladinih i nevladinih organizacija, u ovom slučaju DAPHNE Instituta za primenju ekološki, jedne od najznačajnijih evropskih organizacija koje se bave ekologijom vladinih područja, i upravljača zaštićenog predela Zahorje. Ovaj nesvakidašnji primer saradnje institucija i NVO ukazuje na dobar put u upravljanju zaštićenim područjima. Pored toga, na ovom području je izuzetno dobro razvijena prekogranična saradnja, koja se nakon pada "gvozdene zavese" intenzivirala do te mere, da se danas govori o jedinstvenom području, iako se proteže u tri zemlje. Ovom studijskom putovanju su prisustvovali su i predstavnici Ekološkog pokreta "Plavi Dunav" iz Apatina, upravljača Specijalnog rezervata prirode "Gornje podunavlje" - verovatno našeg najznačajnijeg poplavnog područja u dolini Dunava i Zavoda za zaštitu prirode Srbije, čime je otvorena mogućnost da se stečena evropska iskustva primene i kod nas.

Pogledati:
<http://www.daphne.sk/>
http://www.ramsar.org/key_awards2002_report.htm

Reintrodukcija dabra

Projekat reintrodukcije evropskog dabra *Castor fiber* L. u Srbiju i Crnu Goru nastavljen je puštanjem 20 dabrova na području Specijalnog rezervata prirode "Obodska bara". Ovo je nastavak projekta Ministarstva za nauku i zaštitu životne sredine, Biološkog fakulteta i Vlade Bavarske, koji je započeo puštanjem 30 dabrova u Specijalni rezervat prirode "Zasavica" u aprilu 2004. godine. Na ovaj način se u Srbiju i Crnu Goru vraća vrsta koja je sa ovih prostora nestala pre jednog veka. Dabrovi su pre puštanja u novu sredinu markirani mikročipovima, za koje se stručnjaci nadaju da će doprineti istraživanju ove vrste.

Reintrodukcija dabrova: Obodska bara

Mreža mladih za vodu

Mreža mladih za vodu (The Youth Water Network) ustanovljena je tokom SPLASH-a, Trećeg kongresa mladih Evrope za vodu koji se održao u martu 2003. godine u Geel-u, Belgija.

Na kongresu je učestvovalo 200 mladih iz Belgije i 200 mladih uzrasta od 12 do 18 godina iz 29 gostujućih zemalja. Mladi učesnici su u svojim zemljama aktivni na projektima vezanim za vodu. Tokom kongresa oni su predstavili svoje aktivnosti, razmenili ideje i osmišljavali buduće aktivnosti. Nekima od učesnika bilo je ovo treće učešće nakon kongresa u Espalionu (Espalion), Francuska, 1999. godine i Barcu (Barcs), Mađarska, 2001. godine.

Kongres se sastojao od serije radionica čiji rezultati su prezentovani na posebnoj sednici Evropskog Parlamenta u Briselu.

Obeležen Svetski dan vlažnih staništa

Konvencija o vlažnim staništima potpisana u Ramsaru, Iran 1971. godine predstavlja međunarodni ugovor koji pruža okvir za delovanje na nacionalnom nivou i međunarodnu saradnju na zaštiti i mudrom korišćenju vlažnih staništa (wetlands) i resursa vezanih za njih. Do sada su konvenciju potpisale 144 zemlje, dok je 1420 područja širom sveta površine 123,9 miliona hektara uvršteno na ramsarsku listu vlažnih staništa od međunarodnog značaja.

Svetski dan vlažnih staništa, 2. februar, ustanovljen na osnovu potpisivanja Konvencije o očuvanju vlažnih staništa od međunarodnog značaja, poznate i kao Ramsarska konvencija, i ove godine je svečano obeležen u Novom Sadu, u prostorijama Zavoda za zaštitu prirode Srbije. Od 1971. godine kada je potpisana, ova Konvencija prerasla je u jedan od najznačajnijih mehanizama za izdvajanje međunarodno značajnih vlažnih staništa (sa naglaskom na populacije ptica močvarica koje ih nastanjuju, koriste prilikom seobe ili prezimljavanja). Iako predstavlja više moralnu nego pravnu obavezu, stavljanjem na ramsarsku listu pružaju se značajne mogućnosti za unapređenje zaštite i održivog upravljanja određenog područja. Osim pozdravnih reči organizatora, Dr Lidije Amidžić, direktora Zavoda za zaštitu prirode Srbije i izveštaja sa sastanka održanog prošlog novembra u Jerevanu, značajan deo skupa je posvećen aktuelnim nominacijama u našoj zemlji za stavljanje na listu ramsarskih područja. Naime, u Srbiji i Crnoj Gori je do sada proglašeno 5 ramsarskih područja, najviše na teritoriji Vojvodine (Obedska bara, Ludaško jezero, Stari Begej-Carska bara, Slano kopovo i Skadarsko jezero). Slano kopovo, naše najmlađe ramsarsko područje (2004. godine), koje je Ramsarski biro ocenio jednom od najkvalitetnijih i najpotpunijih nominacija. Ovo za našu zemlju predstavlja izuzetan podstrek da

Svetski dan vlažnih staništa: ZZPS, Novi Sad

Foto: Jovan Lakatoš

Apatinski rit

nastavi u istom pravcu, završi proceduru za "Labudovo okno" i krene u dalje nominacije. To znači da će "Gornje podunavlje", kao jedno od prioriteta, uskoro ući u proceduru za nominaciju, koju ispunjava po nekoliko kriterijuma ramsarskog biroa. Na taj način bi se čitava poplavna dolina na ovom delu Dunava našla na ramsarskoj listi (Mađarska, Hrvatska, Srbija i Crna Gora) i potvrdile nesporne ekološke vrednosti koje ovo područje poseduje. Uvrštavanje na ramsarsku listu otvara mogućnosti za pristup raznim fondovima, čak i u prekograničnom kontekstu, čime se mogu obezbediti dodatna sredstva za očuvanje i razvoj. Iako važan prirodni resurs, Gornje podunavlje predstavlja jedno od najznačajnijih poplavnih područja na čitavom toku Dunava, te bi prvenstveno trebalo razmatrati njegov značaj. Intenzivno korišćenje prirodnih resursa, kakav je slučaj danas, neminovno dovodi do degradacije, nestanka dragocenih staništa, smanjenja biološke raznovrsnosti i

osiromašnja vrednosti područja uopšte. Ovo se naročito tiče lokalnog stanovništva koje živi na određenom području, čije navike, običaji i obelja tradicionalnih vrednosti vezani su upravo za njegov izvorni karakter. Čuvajući prirodu održavamo kulturu određenog područja i mogućnosti života u skladu sa sopstvenim okruženjem. U suprotnom, postajemo samo još jedna osiromašena tačka na planeti, koja ne može da se podiže prirodnim vrednostima i lepotama u svom okruženju, vremenom čineći da i kulture koje su se razvile u tim, specifičnim uslovima, nestanu i utope se jedna u drugu.

Pogledati:
<http://www.ramsar.org>

Potpisana Deklaracija o zaštiti srednjeg toka Dunava

Saradnja nevladinih organizacija iz Hrvatske i Srbije i Crne Gore na području Gornjeg podunavlja rezultovala je potpisivanjem Deklaracije o zaštiti srednjeg toka Dunava u Osijeku, koja će biti dostavljena Evropskoj komisiji i vladama obe države.

Cilj Deklaracije je zaštita Dunava od svih oblika onečišćenja u dve države, a nastala je kao rezultat svesti da se samo zajednički može sačuvati reka koja trpi zagađenja od industrije, urbanih sredina, poljoprivrede, brodova koji ispuštaju otpad u ovom delu Dunava, nesavesnih pojedinaca i dr., dok se vlasti u takvim slučajevima često pasivno ponašaju.

Potpisivanju Deklaracije su, osim predstavnika nevladinih ekoloških udruženja, ribolovačkih udruženja iz čitave regije prisustvovali i mediji koji se bave pitanjima zaštite životne sredine, kao i predstavnici javnih preduzeća koja koriste resurse na ovom području ("Vojvodina šume", "Hrvatske šume" i "Hrvatske vode"). Oni su izrazili zadovoljstvo što je pokrenuta zajednička prekogranična inicijativa u zaštiti Dunava te najavili aktivnije uključivanje u slične projekte.

U Deklaraciji se, između ostalog, navodi:

Budući da:

- je Dunav reka koja spaja narode srednje i jugoistočne Evrope;
- je upravljanje Dunavom osnova za ekološko, ekonomsko i socijalno stanje u regiji;
- od stanja vodenog resursa reke Dunav zavisi bogatstvo biodiverziteta Podunavlja;
- je srednji tok Dunava neprocenjiva vrednost kao najveće i najvažnije mrestilište slatkovodne ribe u Evropi;
- Dunav ima sve veću važnost u transportnom i turističkom smislu u procesu pristupanja zemalja u regiji Evropskoj Uniji;
- svaka devastacija Dunava utiče i na promenu mikroklimu u regiji;
- su se ekonomsko-političko-društvene promene u regiji odrazile na gazdovanje i zaštitu srednjeg toka Dunava što ima negativan uti-

Foto: Silard Kovac

Begej

- je saradnja Srbije i Crne Gore i Hrvatske u zaštiti srednjeg toka Dunava na niskom nivou i ne uvažava gore spomenuto stanje;

nevladine organizacije u regiji su uključene u pokretanje inicijativa i akcija za poboljšanje stanja, ukazivanja na moguće puteve rešenja s ciljem humanizacije, vraćanja eko-harmonije u odnos čoveka i prirode i borbe protiv svih vrsta zagađenja sliva Dunava.

Deklaracija je zajednička inicijativa za dijalog, uklanjanje svih barijera i uzroka zagađenja te određivanje pravca delovanja prema vladama Srbije i Crne Gore i Hrvatske s ciljem zajedničkog upravljanja i zaštite srednjeg toka Dunava i njegovog priobalja.

Potpisnice će podsticati vlade država da

dogovore jasne međunarodne regulative za rešavanje graničnih problema, a u korist građanskih i drugih organizacija koje rade na zaštiti prirode.

Potpisnice će pregovaranjem i saradnjom delovati na primenu domaćih propisa obe države i međunarodnih sporazuma o Dunavu.

Zbog povećanog zagađenja voda Dunava i pritoka, potpisnice će informisati i upozoravati industrijske zagađivače na potrebu i obavezu prečišćavanja otpadnih voda i smanjenja drugih oblika zagađenja.

Informativnim i edukativnim radom, potpisnice će podsticati lokalno stanovništvo da uzme aktivno učešće u donošenju odluka o zaštiti Dunava, te delovati na

povećanje opšte ekološke svesti u regiji. U pokretanju akcija potpisnice će raditi na uspostavljanju saradnje s drugim međunarodnim inicijativama i organizacijama čije aktivnosti su usmerene ka poboljšanju kvaliteta voda i opšteg stanja srednjeg toka Dunava.

Potpisnice se obavezuju na redovno obaveštavanje javnosti, medija i nadležnih institucija Srbije i Crne Gore i Hrvatske o pokretanju, toku i rezultatima inicijativa i akcija iz ove Deklaracije.

Pogledati:

<http://alert.zeleni.hr/>